

Asiantuntijalausunto HE 72/2026 vp:

Ydinaseiden maahantuontia koskevan lakimuutosesityksen riskit

Hallituksen ydinaseiden maahantuontia koskevaan lakimuutosesitykseen kohdistunut kritiikki liittyy osittain siihen, ettei esityksen taustalla olevaa turvallisuuslogiikkaa ole kunnolla perusteltu. Seuraavaksi esitän tulkintani esityksen taustalla olevasta logiikasta, ja siitä mitä ongelmia tässä logiikassa on. Väitän myös, että Suomen turvallisuuden lisäämisen sijaan lakimuutos toisi mukanaan merkittäviä riskejä.

Taustalla oleva pelotelogiikka

Esityksen taustalla näyttää olevan suunnitelmat ydinaseitten hajauttamisesta kriisiaikoina. Keskustelua hajauttamisesta alettiin käydä vuoden 2022 jälkeen. Liittolaisille alkoi silloin valjeta, että Yhdysvaltain viiteen Euroopan maahan sijoittamat taktiset ydinaseet ovat periaatteessa helppoja kohteita Venäjän ennalta-ehkäiseville iskuille. Ratkaisuna nähtiin taktisten ydinaseiden hajauttaminen yhä laajemmalle alueelle, mikä vaikeuttaisi niihin sodan aikana mahdollisesti kohdistuvia iskuja.

Hajautus kuuluu osittain tavanomaiseen ydinasesuunnitteluun. Uusia elementtejä keskustelussa oli kuitenkin nyt ydinaseitten liikutteluun liittyvän infrastruktuurin ja ydinasevarastojen lisääminen ja kysymys siitä, voitaisiinko ydinaseiden jakamisjärjestelyihin kuulumattomien maiden F-35-hävittäjät sertifioida ydinaseiden kuljettamiseen.

Oletuksena siis on se, että Venäjän pidättäytyisi rajoitetusta ydinaseiskusta, koska se pelkää Naton rajoitettua vastaiskua—ja että se pelkäisi tätä juuri sen takia, että hajautus hankaloittaa liittouman taktiseen ydinasekapasiteettiin kohdistuvaa ennaltaehkäisevää iskuja.

Venäjän pitäisi siis kuuden eurooppalaisen ydinasetukikohdan lisäksi maalittaa paljon useampia kohteita, joiden sijaintia se ei voi varmuudella tietää. Näin voidaan hajautuslogiikan mukaan joko välttää Venäjän aloittama ydinsota tai jopa päästä siinä voitolle. Kyse on siis viime kädessä eskalaation hallinnasta ja ydinaseitten valmiustason nostamisesta.

Suomalaiseen keskusteluun hajautuslogiikka heijastui selvästi presidentinvaalikampanjan aikana vuonna 2024. Tuolloin presidenttiehdokas Stubb kannatti ydinaseet kieltävästä lainsäädännöstä luopumista ja puhui tässä yhteydessä ydinaseiden liikuttelusta. (’Haavisto ja Stubb eri mieltä ydinaseiden liikuttelusta Suomessa – ”Olisi järjetöntä lähteä rajaamaan”’, *Ilta-Sanomat*, 2.2.2024) Samoihin

aikoihin keskusteltiin suomalaisten F-35-hävittäjien sertifiointista ydinaseitten kuljettamiseen.

Hajauttaminen osana Macronin suunnitelmaa

Ajatus hajauttamisesta on leivottu myös Ranskan presidentti Macronin forward deterrence- suunnitelmaan, johon kuuluu ranskalaisten strategisten ydinpommikoneiden väliaikainen sijoittelu liittolaisten alueelle. Macronin sanoin ”tämä hajauttaminen Euroopan mantereelle... vaikeuttaa vastustajiemme laskelmia”.

Vaikka puolustusministeri Häkkinen kiisti lakimuutosesityksen liittyvän Ranskan aloitteeseen, tämä näyttää vähintäänkin antaneen lisäkimmokkeen hallituksen aiemmille pyrkimyksille olla mukana Naton hajauttamissuunnitelmissa.

Toisin sanoen hallitus haluaa avata ovet sekä amerikkalaisten että ranskalaisten ydinaseitten liikuttelulle Suomen alueelle siinä uskossa, että tämä lisää turvallisuutta.

Hajauttamisen riskit: ydinsodan laajeneminen

Tosiasiassa hajauttamissuunnitelmat lisäävät ydinsodan riskiä.

Jos joskus ollaan niin pahasti eskaloituneessa tilanteessa, että Venäjä kokee ennalta-ehkäisevän iskun välttämättömäksi, niin hajautus ei ole tälle mikään este. Se voi nimittäin varautua hajautukseen maalittamalla tunnettujen kohteiden lisäksi myös potentiaalista ydinaseinfrastruktuuria, kuten F-35-hävittäjille tarkoitettuja lentokonesuojia ja kiitoratoja. Hajauttaminen siis altistaa suuremman osan Euroopasta ydinaseiskuille.

Laajennetun ydinpelotteen uskottavuusongelmat

Ydinaseitten sijoittelussa lähelle vihollisen rajaa ei ylipäätään ole mitään järkeä pelotteen kannalta. Eurooppaan sijoitettujen taktisten ydinaseiden pääasiallinen funktio ei olekaan koskaan liittynyt niinkään pelotteeseen vaan siihen, että liittolaiset kokevat ydinaseiden sijoittelun niiden (lähi-)alueelle tuovan turvallisuutta.

Tämä puolestaan juontuu laajennettuun ydinasepelotteeseen liittyvästä perustavanlaatuisesta uskottavuusongelmasta—siis siitä taustaoletuksesta, että Yhdysvallat olisi valmis altistamaan itsensä ydintuholle puolustaakseen liittolaisiaan, mikä on lähtökohtaisesti epäuskottavaa.

Tämän takia Yhdysvallat on aina pyrkinyt vakuuttelemaan liittolaisiaan valmiudesta käyttää ydinaseita niiden puolesta, esim. Naton ydinaseiden jakamisjärjestelyiden

kautta. Trump ei edeltäjistään poiketen kuitenkaan ole panostanut liittolaisten vakuutteluun, mikä on kiihdyttänyt nykyistä eurooppalaista ydinasekeskustelua.

Samantyyppinen pyrkimys täydentää yhtäkkiä epäluotettavaksi koettuja amerikkalaisia ydinaseturvatakuita näkyy myös muissa liittolaismaissa, varsinkin Etelä-Koreassa. Sielläkin ydinturvatakuisiin keskittynyt vakuuttelu on vuosikymmenten mittaan vahvistanut fiktiota siitä, että maan turvallisuus riippuu olennaisesti Yhdysvaltain valmiudesta ydinaseiden käyttöön.

Etelä-korealaiset ovat myös haikailleet Naton kaltaisia ydinaseiden jakamisjärjestelyjä. Kuten amerikkalaistutkija Adam Mount (’The US and South Korea: The Trouble with Nuclear Assurance’, *Survival*, 65:2, 2023, s. 123-140), on tähän liittyen osuvasti todennut, ”Ydinaseiden sijoittelu liittolaismaihin on poliittinen valttikortti vaan niiden kanssa käytävissä keskusteluissa; taistelussa vihollista vastaan se on sotilaallinen rasite.”

Juuri tätä asiaa liittolaiset Euroopassakaan eivät tunnu ymmärtävän. Sen sijaan uskotaan vakaasti, että turvallisuus riippuu viime kädessä Yhdysvaltain, ja kenties nyt myös Ranskan, valmiudesta käyttää ydinaseita liittolaisten puolesta—ja että ydinaseiden sijoittelu niiden alueelle jotenkin tekee turvatakuista uskottavampia.

Eskalaatioriskit strategisessa kontekstissa

Tosiasiassa Naton tavanomainen sotilaallinen ylivoima Venäjään nähden on paljon epäuskottavia ydinturvatakuita vahvempi pelote. Yhdysvaltain laajennettu ydinasepelote, samoin kuin Ranskan uudet pelotesuunnitelmatkin, taas luovat väärää turvallisuudentunnetta.

Varsinkin taktisiin ydinaseisiin on aina liittynyt erityisiä eskalaatioriskejä. Niiden käyttökynnys on strategisia alhaisempi ja niiden kantolaitteet ovat yleensä kaksikäyttöisiä, mihin liittyy virhearvioiden ja väärinymmärryksen vaara.

Eskalaatioriskejä arvioidessa täytyy huomioida myös laajempi konteksti ja erityisesti Venäjän strategisten ydinaseiden sijainti Kuolan niemimaalla, Suomen rajan tuntumassa. Jo kylmän sodan aikaan Venäjän ydinsukellusveneiden haavoittuvuus mahdollisille amerikkalaisille iskuille tällä alueella nähtiin ydinsodan mahdollisuutta lisäävänä tekijänä. Vaarana oli siis se, että tällainen haavoittuvuus madalsi Neuvostoliiton kynnystä ennalta-ehkäisevä iskun tekemiseen.

Nykyään strateginen epävakaus arktisella alueella on vielä suurempi ongelma, koska täsmäaseteknologian ja modernien havaintomenetelmien myötä Venäjän strategisten tukikohtien ja kantolaitteiden haavoittuvuus on lisääntynyt. Samalla Ukrainan sota on

osoittanut, että ydinaseettomat maat voivat iskeä ydinase maiden strategisiin kohteisiin, mikä oli aiemmin ennenkuulumatonta.

Kuten yllä todettu, hajauttamissuunnitelmat lisäävät riskejä kasvattamalla Venäjän mahdollisessa ennalta-ehkäisevässä iskussa maalittamien kohteiden määrää.

Laajemman kontekstin valossa ne voivat myös lisätä tällaisen ydinaseiskun todennäköisyyttä. Näin on varsinkin, kun suunnitellaan ydinaseiden tuomista lähelle vastustajaa tilanteessa, jossa tämä näkee tavanomaiset täsmäaseetkin uhkana strategiselle vastaiskukyvylleen.

Suunnitelmat ydinaseitten tuomisesta Suomeen ruokkivat Venäjän jo entisestään liioiteltuja uhkakuvia siihen mahdollisesti kohdistuvasta laajamittaisesta iskusta. Alueellisten jännitteiden ja strategisen epävakauden ohella tuloksena olisi myös se, että Suomi joutuisi Venäjän ydinase maallituksen kohteeksi.

Riskien hallinta

Suomen hallitus haluaa selvästi olla mukana kaikessa Naton ydinase politiikkaan liittyvässä toiminnassa, myös hajautussuunnitelmissa. Vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei se ole kunnolla arvioinut tähän politiikkaan liittyviä riskejä.

Argumentti, jonka mukaan ehdotettu lakimuutos tuo Suomen pohjoismaiseen linjaan ei ota huomioon, että Suomen lähtökohdat poikkeavat naapurimaista. Maantieteellisten seikkojen lisäksi poikkeaminen Suomen aiemmasta linjasta olisi konkreettinen signaali Venäjälle siitä, että Nato on tosissaan lisäämässä operatiivista valmiutta ydinaseiden käyttöön. Oletetun pelotevaikutuksen sijaan tähän liittyy itsensä toteuttavan profetian vaara.

Ydinsotaan valmistautumisen sijaan Suomen tulisi keskittyä ydinaseiden käytön estämiseen jännitteiden lieventämisen kautta. Selkeä linja siitä, ettei Suomeen tuoda ydinaseita missään olosuhteissa, ja ettei sen hävittäjiä käytetä ydinaseiden liikutteluun, olisi tärkeä vakautta edistävä tekijä nykytilanteessa, jossa liioitellut uhkakuvat molemmiin puolin kasvattavat vaarallisella tavalla tahattoman eskalaation riskiä.